

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Славянски филологии

Специалност: (код и наименование)

СЛ	И	Ф	0	5	0	1	2	5
----	---	---	---	---	---	---	---	---

Български език и литература и история

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	2	8
---	---	---	---

(код и наименование) СИНТАКСИС НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Преподавател: проф. д-р Йовка Тишева

Асистент: гл. ас. д-р Биляна Радева

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	45
	Семинарни упражнения	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		75
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	10
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	30
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	65
Обща извънаудиторна заетост		105
ОБЩА ЗАЕТОСТ		180
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		4
ОБЩО ЕКСТ		6

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Workshops {информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати)	
2.	Участие в тематични дискусии в часовете	10
3.	Демонстрационни занятия	
4.	Посещения на обекти	
5.	Портфолио	
6.	Тестова проверка	30
7.	Решаване на казуси	
8.	Текуща самостоятелна работа /контролно	
9.	Курсова работа	
10.		
11.		
12.	Изпит	60

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът „Синтаксис на българския език“ цели да запознае студентите с основните единици от изреченското равнище на езика – словосъчетание (фраза) и изречение, с механизмите на изграждане на тези единици, както и с някои аспекти на функционирането им. Знанията за граматичните особености на частите на речта са отправна точка за представяне на синтактичната реализация на самостоятелните и на служебните думи. Обект на разглеждане са основните признаци на изречението, моделите за структуриране на различни видове словосъчетания, синтактичните връзки в простото и в сложното изречение. Студентите ще се запознаят с някои особености на словореда като основен признак на изречението и като механизъм за изразяване на различен тип информация. Видовете изречения по строеж и по комуникативна цел се представят с оглед на структурните и на функционалните им особености. При разглеждането на особеностите на синтактичните единици се съчетават методи от традиционния синтаксис с подходите на формалната (генеративно-трансформационна) граматика. Специално внимание се отделя на изграждането и усъвършенстването на практически умения, свързани с различни типове анализ на синтактичните единици.

С оглед на професионалната квалификация, която получават студентите от специалността, в курса се коментират и различни аспекти на учебната програма по български език за средното училище, като в духа на компетентностния подход в обучението се акцентира върху функционално-комуникативните особености на синтактичните единици.

Предварителни изисквания:

Успешно приключен курс по Морфология на българския език

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

Очаквани резултати:

Студентите идентифицират начините на синтактично свързване в рамките на именната, глаголната, адективната и адвербиалната група.

Разпознават основните видове просто и сложно изречение, определят границите на изречението и съставлящите го словосъчетания.

Изграждат и усъвършенстват уменията си за различни типове анализ на синтактичните единици. Определят аргументната структура и семантичните роли, приписвани от предиката. Съотнасят елементите на предикатно-аргументната структура с функционалните категории от традиционния структурен синтаксис.

Запознати са с видовете изречения по състав и по комуникативна цел и анализират структурните и функционалните им особености.

Учебно съдържание - лекции

№	Тема:	Хорариум
1.	Предмет на синтаксиса. Основни единици. Частите на речта като части на изречението	1 ч.
2.	Основни признаци на изречението	2 ч.
3.	Предикативност. Двусъставни и едносъставни изречения	2 ч.
4.	Видове синтактично свързване. Учение за словосъчетанието (конституентна граматика). Видове словосъчетания	2 ч.
5.	Видове подчинителни словосъчетания	2 ч.
6.	Словосъчетания с главна част съществително име (NP)	2 ч.
8.	Изразяване на атрибутивни отношения в простото изречение. Видове атрибутивни словосъчетания	2 ч.
9.	Категорията AP. Категорията AdvP. Категорията PP	2 ч.
10.	Словосъчетания с главна част глагол (VP)	2 ч.
11.	Просто изречение. Функционални позиции и части на изречението.	2 ч.
12.	Главни части на изречението	2 ч.
13.	Видове сказуемо	2 ч.
14.	Второстепенни части на изречението	2 ч.
15.	Предикатно-аргументна структура. Аргументни позиции. Адюнкти	2 ч.
16.	Семантични роли на аргументите на предиката	2 ч.
17.	Едносъставни изречения – видове; структурни и функционални особености	2 ч.
18.	Обособени части на изречението	1 ч.
19.	Координация. Еднородни части на изречението	1 ч.
20.	Сложно изречение. Сложно съчинено изречение. Видове	2 ч.

21.	Сложно съставно изречение. Видове. Подложни изречения	2 ч.
22.	Подчинени допълнителни изречения	2 ч.
23.	Подчинени определителни изречения.	2 ч.
24.	Сказуемноопределителни изречения	1 ч.
25.	Подчинени обстоятелствени изречения	2 ч.

Учебно съдържание – упражнения

№	Тема:	Хорариум
1	Видове синтактични групи (конституенти) – NP, VP, AuxVP, AP, AdvP, PP, IP. Видове синтактично свързване: съгласуване, предложно свързване, прилагане и управление	2 ч.
2	Правила за NP, AP, AdvP и PP в българския език	2 ч.
3	Правила за VP в българския език	2 ч.
4.	Функционални позиции и части на изречението. Главни части на изречението: подлог и сказуемо. Видове сказуемо	2 ч.
5.	Определение – видове (съгласувано, несъгласувано, приложение)	2 ч.
6.	Допълнение – видове (пряко и непряко)	2 ч.
7.	Малко изречение (сказуемно определение)	2 ч.
8.	Обстоятелствено пояснение – видове	2 ч.
9.	Двусъставни и едносъставни изречения. Видове едносъставни глаголни изречения	2 ч.
10.	Сложно изречение. Сложно съчинено и сложно съставно изречение. Съюзно и безсъюзно свързване	2 ч.
11.	Подчинени определителни изречения	2 ч.
12.	Подчинени допълнителни изречения	2 ч.
13.	Подчинени подложни изречения. Подчинени сказуемноопределителни изречения	2 ч.
14.	Подчинени обстоятелствени изречения	2 ч.
15.	Сложно смесено изречение	2 ч.

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	
2	
3	
4.	

Изпитът е комплексен и включва писмен изпит (електронни тестове) и събеседване (устен изпит). Тестовите се провеждат в платформата за електронно обучение по български език във ФСлФ ezik.bg. Условия за допускане до изпит са положителни резултати на два теста – върху просто изречение и върху сложно изречение. Окончателната оценка се формира въз основа на общия резултат от тестовите и курсовата работа или от тестовите и устния изпит.

Библиография

Основна:

Бъркалова, П. Българският синтаксис – познат и непознат. Пловдив, 1997.

Влахова, Р. Монофонична и полифонична реч. С., 2000.

Влахова, Р. Практическа граматика. Български. PONS, Ernst Klett Sprachen, Barcelona-Budapest-Ljubljana-London-Posen-Sofia-Stuttgart-Zagreb, 2009

Влахова, Р. Предложната фраза в аргументна позиция в български (Актор)
<http://slav.uni-sofia.bg/naum/lilijournal/2014/11/1-2/rvlahova>

Граматика на СБКЕ, т. III. Синтаксис. С., 1983.

Ницолова, Р. Прагматичен аспект на изречението в българския книжовен език. С., 1984.

Нови изследвания по генеративен синтаксис. Съст. Св. Коева, Ил. Кръпова. С., 2013.

https://iris.unive.it/retrieve/handle/10278/24645/106776/Koeva_Krapova_Novi%20izsledvaniya.pdf

Осенова, П. Именните фрази в българския език (с оглед на Опорната фразова граматика). <https://belb.info/personal/osenova/habilitation-draft.pdf>

Осенова, П., К. Симов. Формална граматика на българския език.
<https://belb.info/personal/osenova/FormalGrammarBG.pdf>

Пенчев, Й. Съвременен български книжовен език. Синтаксис. Пловдив, 1998.

Попов, К. Съвременен български език. Синтаксис. С., 1974.

Тишева, Й. Модели за интерпретация на сложното изречение в българския език. С., 2000.

Тишева, Й. Прагматични аспекти на устната реч. (Глава 2. Словоредни модели).
<http://cssc-bg.com/e-library/publications/papers/pragmatical-aspects-3>

Помагала:

Аргументна структура. Проблеми на простото и сложното изречение. - съст. С. Коева. С., 2004.

Помагало по български синтаксис. – съст. К. Попов, С., 1979.

Помагало по синтаксис. – съст. С. Брезински, С., 1988.

Помагало по синтаксис. Съвременни лингвистични теории. – съст. С. Коева, Пловдив, 2001.

Допълнителна:

Атанасов, А. Предложни фрази в предикативна позиция (аргументна структура) – *Littera et Lingua Series Dissertationes 10*, Издател: Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, ISSN 1314-3352, <http://slav.uni-sofia.bg/naum/liliseries/diss/2016/10>

Бъркалова, П. Локативен субект и предикат. Хипотеза върху дълбочинното разбиране за място. – Език и свят. Съвременна филологическа проблематика. Юбилеен сборник на Пловдивския университет, т.1. Езикознание. 1995, 85-88.

Бъркалова, П. Синтактични позиции и словообразователни матрици. – Сборник в чест на 65-годишнината на проф. Василка Радева. София, 2005, 511-522.

Бъркалова, П. Рекурсията – възможност за холистичен поглед към езика. – Човекът и езикът универсум. Юбилеен сборник по случай 60-годишнината на доц. д-р Иван Чобанов. Пловдив, Пловдивско университетско издателство, 2009, 57-61.

Влахова, Р. За семантичните особености и синтактичните функции на някои предложни съчетания в българския език – В: Български език, 1/2009

Коева, Св. Комплементите в български. Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (София, 14 – 15 май 2019 година). С., 2019, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 58 – 68.

Коева, Св. Типология на подчинените изречения към прилагателно име в български. http://ezikovsvyat.com/images/stories/last-11.2018/16_Koeva_pp.122-132_16.pdf

Коева, Св. Типология на рестриктивните и нерестриктивните изречения в български. В: Български език, Приложение, 2019, 49-78.

https://www.balgarskiezik.eu/p-2019/3_Koeva_str.%2049-76_04.pdf

Ницолова, Р. Проблематика на сложните изречения с комплементи в българския език. <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-185X/2008/0350-185X0864261N.pdf>

Осенова, П. За синтактичните връзки в българското изречение. В: Надмощие и приспособяване. Том 2. Езиковедски четения. С., 2017, 44-51.

http://digilib.nalis.bg/dspviewerb/srv/image_singpdf/6b8ba8dc-dd16-47c0-aa7a-06c3ec568dcd

Дата: 04.25

Съставил:

Проф. Йовка Тишева

Учебната програма е приета с протокол № 6 на ФС на ФСлФ от 10.06.2025 г.